

อยากเขียน Living will แต่ทำไมโรงพยาบาลบางแห่งมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก

แสวง บุญเฉลิมวิภาส

การเขียน Living will หรือหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุขที่เป็นไปเพียงเพื่อกำหนดการตายในวาระสุดท้ายของชีวิต ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา 12 ใน พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 เริ่มเป็นที่รับรู้ของภาคประชาชนมากขึ้น และคนส่วนหนึ่งได้แสดงเจตนาที่ตนรักษาอยู่ว่าจะขอดำเนินการในเรื่องดังกล่าว แต่ก็ยังพบปัญหาบางประการเกี่ยวกับขั้นตอนที่บางโรงพยาบาลกำหนดขึ้นเองซึ่งสร้างความยุ่งยากแก่ภาคประชาชน ทั้ง ๆ ที่มีแนวปฏิบัติของสำนักงานสุขภาพแห่งชาติที่ได้วางแนวไว้แล้ว

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องร่วมกัน จึงขอนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขเป็นเรื่อง ๆ ไปด้วย ดังนี้

1. การทำ Living will เป็นการวางแผนล่วงหน้าหรือเป็นคำสั่งล่วงหน้า (Advance directive) ที่เขียนขึ้นขณะที่ชีวิตยังปกติอยู่ ถ้าวันหนึ่งป่วยเป็นโรคที่ไม่อาจรักษาให้หายได้และโรคได้คุกคามจนอยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต ขอแสดงเจตนาล่วงหน้าไว้ว่า จะขอจากไปตามวิถีธรรมชาติ โดยไม่ประสงค์จะให้ใช้เครื่องมือต่าง ๆ จากเทคโนโลยีสมัยใหม่มายืดความตายออกไป เพราะไม่อยากทนทุกข์ทรมานจากเครื่องมือต่าง ๆ เหล่านี้ เพียงแต่ให้การดูแลแบบประคับประคอง (Palliative Care) คือดูแลตามอาการ บรรเทาปวด ดูแลทั้งร่างกายและจิตใจเพื่อให้ผู้ป่วยได้จากไปอย่างสงบตามวิถีธรรมชาติ ซึ่งจะมีกฎหมายรองรับหรือไม่มีกฎหมายรองรับ ก็เป็นเรื่องที่สามารถทำได้อยู่แล้ว พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติมาตรา 12 ออกมาเพื่อยืนยันสิทธิให้ชัดเจนเท่านั้นและการแสดงเจตนาเช่นนี้ ก็มิใช่เรื่องเร่งการตายที่เป็นการุณยฆาต (Mercy killing) แต่อย่างใด ซึ่งประเด็นนี้ยังมีผู้เข้าใจผิดอยู่ จึงพยายามบอเบี่ยงที่จะทำตามเจตนาที่ผู้ป่วยได้ระบุไว้

2. การแสดงเจตนาตาม มาตรา 12 ดังกล่าว สามารถเขียนได้ตามที่ต้องการว่าประสงค์หรือไม่ประสงค์ให้ทำสิ่งใด โดยไม่มีรูปแบบที่กฎหมายกำหนดไว้ เพราะมิใช่การทำพินัยกรรมในเรื่องเกี่ยวกับการทรัพย์สิน แต่หากผู้ที่จะทำหนังสือนี้ ไม่รู้ว่าจะต้องเขียนอย่างไร ก็อาจขอตัวอย่างจากสำนักสุขภาพแห่งชาติได้ เมื่อได้กรอกข้อความเสร็จแล้ว ให้ลงลายมือชื่อ โดยจะมีญาติหรือผู้อื่นลงลายมือชื่อเป็นพยานด้วยก็ดี แต่ในกรณีที่ไม่มีพยานลงลายมือชื่อ เอกสารนั้นก็ยังคงใช้ได้ ในเรื่องนี้โรงพยาบาลบางแห่งยังขาดความเข้าใจ จึงวางแผนไว้ว่านอกจากลายมือชื่อของผู้ทำหนังสือแสดงเจตนาแล้ว ยังจะต้องมีญาติลงลายมือชื่อ และต้องมีแพทย์หรือพยาบาลลงลายมือชื่อด้วย ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เกินความจำเป็น อนึ่งในหนังสือแสดงเจตนาหรือ Living will อาจระบุชื่อผู้ใกล้ชิด (Proxy) ซึ่งอาจเป็นญาติหรือผู้อื่นก็ได้ โดยมองให้ผู้ใกล้ชิดที่ระบุชื่อไว้ สามารถช่วยตัดสินใจได้ในกรณีที่ผู้ป่วยจะต้องตัดสินใจ เพราะในวาระสุดท้ายผู้ป่วยมักจะรู้สึกตัวแล้ว ถ้าเป็นกรณีเช่นนี้ ผู้ใกล้ชิดที่ผู้ป่วยได้ระบุชื่อไว้ จะต้องลงลายมือชื่อด้วย

เมื่อเขียนหนังสือดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว ให้ถ่ายเอกสารและลงลายมือชื่อรับรองสำเนาถูกต้อง และนำเอกสารที่รับรองสำเนาถูกต้องนี้ ไปขอแนบไว้ในเวชระเบียนของตน เพื่อให้แพทย์ได้ทราบว่าผู้ป่วยมีเจตนาอย่างไรที่จะช่วยให้ช่วยดูแลในระยะสุดท้ายของชีวิต

3. บุคคลที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป และรู้สึกตัวดี ก็สามารถทำหนังสือเจตนาหรือ Living will ได้ แต่โรงพยาบาลบางแห่งได้กำหนดขั้นตอนที่ยุ่งยาก โดยได้บอกว่าผู้ที่ทำหนังสือแสดงเจตนาหรือ Living will นี้จะต้องไปพบจิตแพทย์ เพื่อให้จิตแพทย์ประเมินสภาวะทางจิตและนำไปรับรองของจิตแพทย์มาแนบด้วย ขั้นตอนนี้เป็น การเพิ่มความยุ่งยากแก่ผู้ที่ทำหนังสือแสดงเจตนา โดยที่กฎหมายไม่ได้ระบุว่าต้องทำเช่นนั้น หากผู้ป่วยอายุเกิน 18 ปี และรู้สึกตัวดี ย่อมสามารถทำหนังสือแสดงเจตนาได้อยู่แล้ว การส่งตัวไปให้จิตแพทย์ตรวจ จะใช้เฉพาะกรณีของผู้ที่มีความผิดปกติทางจิตจนกระทบการตัดสินใจเท่านั้น หากเป็นกรณีโดยทั่วไป ก็ไม่มีความจำเป็นต้องกำหนดขั้นตอนนี้ไว้ให้ยุ่งยากแก่ภาคประชาชน

การทำหนังสือแสดงเจตนาตามมาตรา 12 ของ พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 หรือที่เรียกว่าการทำ Living will หรือ Advance directive เป็นเรื่องที่ประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่รับรู้และถือปฏิบัติกันโดยทั่วไป ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์กับทั้งตัวผู้ป่วยเองในการวางแผนล่วงหน้าเกี่ยวกับการดูแลปลายทางแห่งชีวิตของตน และก็เป็นประโยชน์อย่างมากแก่วงการแพทย์ เพราะทำให้ทราบถึงเจตนาของผู้ป่วย ซึ่งจะทำให้การพูดคุยกับญาติง่ายขึ้น เพราะรู้ว่าผู้ป่วยต้องการอย่างไร การแสดงเจตนาเช่นนี้ เป็นสิทธิของผู้ป่วยที่จะเลือกว่า อยากจากไปด้วยวิธีการธรรมชาติ โดยไม่ประสงค์จะให้ใช้เครื่องมือต่าง ๆ มายืดความตายออกไป เพราะจะสร้างทุกขเวทนาให้เกิดขึ้นก่อนจะสิ้นลม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นสิทธิของผู้ป่วยที่จะเลือกให้เกิดการตายดี (good death) ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานเพื่อการรักษาศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ โรงพยาบาลต่าง ๆ จึงควรที่จะเรียนรู้และทำความเข้าใจให้ถูกต้อง ไม่ควรสร้างกฎเกณฑ์หรือขั้นตอนทางปฏิบัติให้ยุ่งยาก แต่ควรให้ความรู้และข้อมูลตามความเป็นจริง ตามความเหมาะสมในแต่ละกรณี อีกทั้งควรกำหนดวิธีปฏิบัติที่จะช่วยให้การแสดงเจตนาของผู้ป่วยบรรลุผลเพื่อให้เกิดการตายดี ตามที่ผู้ป่วยต้องการ

ขอขอบคุณ

ศ. แสง บุญเฉลิมวิภาส

ผู้มอบเอกสารให้แก่ ศูนย์บริการ ศิริราช เพื่อเผยแพร่ให้ความรู้กับบุคลากรทางการแพทย์และผู้สนใจ